

Духовен отец и духовно чедо: любов и свобода или власт и зависимост?¹

*Досточтимми отци и майки,
възлюбени в Христа братя и сестри,
чеда в Господа,*

I. Предисловие

Призовавам молитвите на многоуважаемия ни духовен старец и ръководител, нашия митрополит и отец Киприан, както и подкрепата и напътствието на нашата Майка, Пресвета Богородица, а също и вашите молитви, за да отбележа почти лаконично и есенциално само основни положения от многоплановата тема: „*Духовен отец и духовно чедо: любов и свобода или власт и зависимост?*”.

По същество аз няма да новаторствам, тоест няма да представям пълна, макар и кратка, *дисертация* по този въпрос; просто ще се опитам да систематизирам вече познати неща в светлината, разбира се, и на моя скромен опит като изповедник и духовен отец както на миряни, така и на монаси.

Трябва да призная от самото начало, че това, което ме подтикна към представянето на този въпрос, не беше, разбира се, приятната страна на връзката между духовен отец и духовно чедо, а неприятната, тъй наречената *патология на духовното бащинство*.

Установил съм и съм описал *опасностите* в тази двустранна връзка и желая, в рамките на моята пастирска отговорност, да привлека по ясен начин вниманието както на духовния отец, така и на духовното чедо, тъй че тази свята духовна връзка да остане единствено и само това, което е била винаги, а именно: *служба на примиряване на човека с Бога*.

---

¹ Изложение на Негово Преосвещенство Орейския епископ Киприан, понастоящем митрополит на Оропос и Фили, пред Второто събрание на клирици и миряни, проведено в манастира „Света Параскева”, дем Ахарнес, област Атика, на 15 ноември (2 ноември ст. ст.) 2012 г. Оригиналният текст е достъпен на <http://www.synodinresistance.org/pdfs/2012/11/19/20121119/20121119dOmliaOreon-PneumatikhPatroths.pdf>

II. Обща рамка

1. Ставали сме свидетели на голямата опасност от отчуждаване на дара – *службата на примирението* – в такава степен, че духовният отец да падне до нивото на *един ръководител на външното поведение*, до *един законопазител*, тоест до *един пазител-защитник на каноническите и правни постановления*, до *един властелин и господар* и в крайна сметка *разрушител на богообразната личност на духовното чедо*.

2. Истинското предание на Православието е придало на духовното бащинство *еклесиологичен характер*; както епископът, като образ на Отца, така след това и свещениците, а по-късно и аввите, духовните отци, старците, но и духовните майки – аммите, са получили един особен дар – *дара на духовното бащинство/майчинство*, тоест *да раждат чрез Евангелието* духовни чедо, не свои собствени, но Божии, да *изпитват родилните мъки на едно свръхестествено раждане*, докато Христос се изобрази в сърцата им.

3. Този дар обаче, макар и да се развива в *каноническите граници* на Църквата, е резултат от едно *тайнствено ръкоположение* в *харизматичната сфера* на Църквата, в онази *тайнствена сфера*, *където се зачева, износва като плод и се ражда* Божията благодат в сърцето на духовното чедо.

4. В Православието, тоест, имаме *литургичното бащинство*, което зависи от свещенството; но и *харизматично бащинство/майчинство*, което е един изключителен дар на Утешителя; тези два вида бащинство е възможно да съвпадат и нашето слово днес се отнася преди всичко и най-вече до това съвпадение, до това тъждество.

5. В *харизматичната сфера* на *духовното раждане* духовният отец упражнява изключително високото служение да бъде, освен всичко друго, *тайноводител, невестоводител, лечител, изцелител, служител и сътрудник* в хода на духовното чедо към обожението, към неговото охристовяване.

6. *Духовните родилни болки* на отеча имат неизменна ориентация: да доведат духовното чедо до *узряването и освобождаването в Христа*, тоест до *свободата в Светия Дух*.

7. В тази тайнствена връзка се срещат и общуват две личности в любов и свобода, но винаги в отношение към Богочовешката Личност на Христос, тоест и двете се намират в послушание, послушници са на Църквата и на Бога.

• Припомняме характерното учение на св. Йоан Златоуст: „**Овци и пастири по отношение на човешкото са различни неща, но по отношение на Христос всички са овци; защото и пастирите, и пасомите се пасат от един Пастир свише.**”

8. Това общо отношение към Личността на Христос представлява *непрестанен подвиг* по пътя отец и чедо да станат завършени личности в Христа; в тяхната взаимна връзка нямат никакво място *властта и зависимостта, принуждаването и послушанието като самоцел, наказанията за умилостивяване и религиозното морализаторство, прехвърлянето на отговорностите и болното самоотричане*; но в тази връзка имат място само любовта и свободата.

9. Този *подвиг*, както вече разбирате, крие много опасности и за двете страни: тоест съществува вероятността – било от незнание, или от незрялост, или пък от човешка слабост – духовният отец да навреди на духовното чедо, и обратно.

• В тези случаи *духовното бащинство* и *духовното синовство* престават да бъдат автентични и следователно действат разрушително или за едната страна, или за другата, или пък и за двете.

10. И така, смятам за необходимо да пристъпя към някои *специални бележки* с цел да бъдат предпазени и двете страни, с пояснението, че се обръщам преди всичко и най-вече към духовни отци, които служат в света, сред миряни.

III. Специални бележки

1. Любовта в Христа към духовния отец е *духовно събитие*, тайнство, при което имаме общение на личности, общение не емоционално-психологическо или логическо, но екзистенциално.

2. Любовта и послушанието на духовното чедо към духовния отец, като израз на благодарност и уважение, не представляват *култ към личността* и *психологическа зависимост*, но *изход* от тъмницата на нелечимата логика и на себелюбието *за среща и взаимно проникване* на тези две личности в несътворената светлина на Света Троица.

3. Любовта и уважението към духовния отец има *анагогичен* (възвеждащ) и *онтологичен* характер; тоест духовното чедо, като образ Божий, се възвежда чрез духовния отец до своя първообраз, до несътворения Образ Божий, който е Христос; следователно, когато обичаме и почитаме духовния отец, ние обичаме и почитаме Христос.

4. Духовният отец е в [*това, което може да се нарече*] *образ и място на присъствието на Христос*; тоест в духовника действа Христос, чрез духовника *се осъществява присъствието на Христос*; така любовта към духовника е любов към присъстващия чрез него наш Спасител Христос.

5. И единствено послушанието – с любов, свобода, почит и доверие – към духовния отец побеждава *самодостатъчността* и тираничното *себелюбие*, предава благодатта и благословието на Света Троица и води духовното чедо към съзерцаване на несътворената светлина.

6. Духовният отец трябва също да има духовен отец, защото на първо място е неговото собствено-лично *раждане* в Бога и след това – *раждането* на духовни чедо от него.

7. Духовното чедо не трябва да смесва духовната връзка с духовния отец в Христа и любовта към него с *идеализирането*, тоест с почти *митологизирането* на духовника като уж *идеална личност*; защото и духовникът е човек със слабости, които истинската любов възприема плодотворно и съзидателно, тъй че чедото да е предпазено от *разочарование и срив*, когато установява такива слабости.

8. Духовното чедо не търси една *свръх-защита*, един *супер-татко*, на когото да възложи своите отговорности чрез едно *болезнено подчинение*, сяпко послушание и *психологическа зависимост*, но търси да изживее *тайнството на духовното бащинство и синовство*, за да премине от нивото на *роб* към свободата на Божиите чедо, към *духовното осиновяване*.

9. Духовният отец трябва да е обзет от опасение да не би да *обезобрази целостта на личността* на духовното чедо чрез превръщане на своето служение във *власт*, и то абсолютна, ставайки по този начин *господар на съвестта* и създавайки *привърженици* вместо чедо.

10. Духовният отец *ражда в Христа* едно чедо, помага му да развива дара на *мъдростта и вниманието*, подкрепя го и го въодушевява, докато то *порасне*, докато вече може да изживява в любов своята свобода, оползотворявайки отговорно талантите и дарбите, които му е дал Бог.

11. Духовният отец е длъжен да не насърчава *болезнени* – или във всеки случай *преувеличени* – *изрази на преданост* към своята особа (напр. раболепни коленопреклонения, продължително целуване на ръцете, търсене на благословение за маловажни неща и др.), защото така е застрашен да бъде поразен от *духовната болест* на нарцисистичното и антропоцентрично *старчество*.

12. Също така не трябва да се развива *смъртоносната болест на привърженика*, тоест склонността да се прикриват под една болезнена връзка на послушание нерешителността, плахостта, несигурността, безотговорността и фанатизмът на духовното чедо, тъй че духовникът, използвайки тези немощи, да навлиза нагло във всички сфери на личния, семеен и социален живот на духовното чедо.

13. Духовният отец *не заменя мисълта и разума* на духовното чедо, но *действия изцеляващо*: насочва ги, тоест мисълта и разума на чедото, към Бога, тъй че посредством Тайнствата и спазването на заповедите те да се изцелят, да се просветят и да се обожат, за да имат в свобода правилна ориентация.

14. Духовният отец е длъжен да не забравя, че *послушанието не е самоцел*, но *средство и духовен инструмент*, който, при условие че се използва

христоцентрично, а не антропоцентрично, води духовното чедо към узряване и свобода, а не към *автоматизиране/роботизиране*.

15. Духовният отец съгрешава тежко, когато насърчава, пряко или косвено, *болезнено пристрастяване към своята особа* и упражнява *съкрушителен натиск върху съвестта на чедото* в името на уж дължимото *сляпо послушание*, докато Христос иска само едно добросъвестно, тоест съзнателно послушание в любов и свобода.

16. Духовникът не е *господар и „валяк”*, та да цели да създава *точни копия на самия себе си*, но окуражава развитието на личността и дарбите на духовното чедо, за да поеме то отговорно в ръцете си кормилото на своя живот.

17. И двете страни – [духовният отец и духовното чедо] – в абсолютно никакъв случай не бива да смесват границите на *монашеското послушание* към стареца с *послушанието на миряните* към духовния отец, защото между тези два вида послушание има дълбока тайнствена разлика: монахът, от една страна, е обвързан с едно особено – от безусловен характер – послушание чрез обети и с определена цел, а мирянинът, от друга страна, е вече обвързан чрез Кръщението и Миропомазването към послушание към Христос от по-общ характер.

18. Връзката, която свързва духовния отец с духовното чедо, е *връзка на взаимна любов в Христа*, която трябва да се очиства постоянно от всеки *емоционален изблик*, като и двете страни следва да я защитават от всяко нещо, което е вероятно да крие в себе си *страстност* в тесния и широк смисъл на понятието, тъй че тя да се развива в атмосфера на скромност и простота, на благообразие и сериозност, на *близост и дистанция*.

IV. Заключение мисли – подбуди

1. И така, нека внимават – както духовният отец, така и духовното чедо – да не се развие благословената им връзка в *психологическа зависимост*; много е важно духовният отец да вдъхновява чедото *да подчинява всеки разум и движение на своето съществуване на „послушанието Христово”*, защото само така то ще се излекува и ще се възроди в любов и свобода.

2. Нека духовникът да внимава да не създава впечатлението, че той представлява един вид *идеологическо или психологическо убежище*, където

неспокойното, смутено и изплашено духовно чедо ще намери временно-повърхностно облекчение; но да се грижи да се издига и изтъква святата духовна свобода над *собствения ад на себелюбието*, отговорността, светата смелост и настойчивост в развиването на дарбите; и всичко това, разбира се, с *перспектива за среща с Личността на Христос*.

3. Нека духовният отец да внимава да не забравя, че като служител на Иисус Христос е *послушник на Църквата*; следователно той не въплъщава един вид *власт* над духовното чедо; затова той е длъжен да се упражнява в съвършено отричане от себе си и да отдава себе си на изключителния и в точния смисъл единствен истински *Духовен ръководител на Църквата*, тоест на Светия Дух.

4. Нека духовният отец да внимава да има винаги като закон на действие *противо-властническата подбуда* на великия старец Варсанофий (отговор 35):

„Не насилвай свободната воля (на чедото), но сей с надежда; защото и нашият Господ не е принуждавал никого, но е благовестил и ако някой е искал, слушал е.”

5. Нека духовният отец да внимава да не *си присвоява* чедото, но ако то напредва духовно и се нуждае от нещо по-високо, което той няма възможност да му предложи, тогава самият той, с любов и смирение, нека му покаже някой по-опитен духовник, някой по-добър лекуващ *лекар*.

6. Също така духовното чедо, на свой ред, нека да внимава, тъй че не се успокоява с *реалната или въображаема святост* на своя духовник, да не се гордее с нея и да е безгрижен; но да се бори с ревност според силите си, защото нито Бог, нито духовният отец ще го спаси, ако то не упражнява отговорно своята свобода.

• Един брат посетил веднъж Антоний Велики и попитал молитвите му. Светецът му отговорил: **„Нито аз ще се смиля над тебе, нито Бог, ако ти сам не проявиш усърдие и не се помолиш на Бога.”**

7. Нека внимават като цяло нашите вярващи да не сменят духовния си отец в обикновено напразния опит да открият духовник с *висока святост*, който уж ще поеме цялата отговорност и ще разреши уж незабавно и по чудесен начин техните въображаеми проблеми; защото чрез един духовен отец, който е прост и

със страх Божий, е възможно те, като прогонят *самооправданието*, да задействат божествената ревност, да преодолеят себелюбието, да се пожертват за брата си и да станат личности в любов и свобода, в неизреченото светолитие на Света Троица, на Отца и Сина, и Светия Дух. Амин!

Благодаря!

† Орейски еп. Киприан

2/15.11.2012

Ахарнес, Атика

На дарителя на всяко даяние благо –
на човеколюбивия Бог –
слава и благодарение сега и всякога!